

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та  
інформаційно-аналітичної діяльності

На правах рукопису

**САКОВЕЦЬ ОКСАНА АНАТОЛІВНА**

**НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК СУЧАСНИЙ  
ТУРИСТИЧНИЙ РЕСУРС УКРАЇНИ: ДОСВІД, ПРАКТИКИ, ІННОВАЦІЇ**

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»  
за освітньо-професійною програмою  
«Музейний менеджмент, культурний туризм»  
Спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»

Науковий керівник:  
кандидат історичних наук, доцент  
Мірошніченко-Гусак Л. А.

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № \_\_\_\_\_

засідання кафедри музеєзнавства,  
пам'яткознавства та інформаційно-  
аналітичної діяльності

від \_\_\_\_\_ 2024 р.

Завідувачка кафедри проф. Гаврилюк С. В. \_\_\_\_\_

Луцьк – 2024

## АНОТАЦІЯ

**Саковець О. Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс України: досвід, практики, інновації.** Кваліфікаційна робота на правах рукопису на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр». Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджено використання нематеріальної культурної спадщини України як сучасного туристичного ресурсу. Проаналізовано значення та унікальність нематеріальної культурної спадщини. Розглянуто український досвід у збереженні елементів нематеріальної культурної спадщини, що включає державні та громадські ініціативи, спрямовані на документування та популяризацію традиційних знань і практик.

Практичний аспект роботи зосереджений на успішних прикладах використання нематеріальної культурної спадщини для розвитку туристичного потенціалу України. Зокрема, досліджено способи інтеграції НКС у туристичні маршрути, організацію фестивалів та майстер-класів, що дозволяють створювати унікальні туристичні продукти. Окрему увагу приділено інноваційним підходам, таким як цифровізація та використання віртуальної реальності, що сприяють розширенню туристичного потенціалу та підвищенню привабливості туристичних продуктів.

Висновки дослідження підкреслюють значення НКС для розвитку туризму, збереження культурних цінностей, а також економічного зростання регіонів. Робота доводить, що інтеграція нематеріальної культурної спадщини у туристичні стратегії сприяє підвищенню конкурентоспроможності України на глобальному ринку туристичних послуг, та окреслює перспективи для подальшого розвитку інноваційних підходів у цій галузі.

**Ключові слова:** нематеріальна культурна спадщина, популяризація, туризм, громади, Український центр культурних досліджень, ЮНЕСКО.

## ЗМІСТ

<b>ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....</b>	<b>4</b>
<b>ВСТУП.....</b>	<b>5</b>
<b>РОЗДІЛ 1. НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ТА ДОСВІД ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ.....</b>	<b>7</b>
1.1. Поняття «нематеріальна культурна спадщина».....	7
1.2. Представлення елементів нематеріальної культурної спадщини України у Національному переліку та списку «Шедеври усної та нематеріальної культурної спадщини людства» ЮНЕСКО.....	16
1.3 Український досвід збереження елементів нематеріальної культурної спадщини.....	20
<b>РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ .....</b>	<b>24</b>
2.1. Аналіз кращих практик використання нематеріальної культурної спадщини як туристичного ресурсу.....	24
2.2. Впровадження інновацій для розширення туристичного потенціалу України та збереження нематеріальної культурної спадщини.....	31
<b>ВИСНОВКИ.....</b>	<b>41</b>
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....</b>	<b>43</b>
<b>ДОДАТКИ.....</b>	<b>53</b>

## ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

НКС	– нематеріальна культурна спадщина
УЦКД	– Український центр культурних досліджень
ЮНЕСКО	– Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
UNWTO	– Всесвітня туристична організація

## ВСТУП

**Актуальність дослідження.** Елементи нематеріальної культурної спадщини є важливим джерелом розуміння національної історії, цінностей, традицій. Вони привертають увагу туристів своїм розмаїттям, унікальністю, сприяють збагаченню туристичного досвіду. Нематеріальна культурна спадщина, включаючи традиції, обряди, фольклор, мову та ремесла, є важливим елементом привабливості туристичної аудиторії, може допомогти ефективно розвивати в Україні як внутрішній, так і міжнародний туризм.

Для створення та просування нових туристичних продуктів в Україні важливим є врахування досвіду та вивчення різних практик залучення об'єктів нематеріальної культурної спадщини в туризмі. Впроваджуються у цій сфері й інновації, які також важливо враховувати для подальшої успішної роботи з розвитку місцевих територіальних громад. Збереження та підтримка неповторності національного культурного досвіду через туризм сприяє як розвитку економіки, так і зміцненню національної ідентичності. У світлі мінливих умов та туристичних вподобань, розгляд теми надає можливість розглянути нові шляхи використання культурних ресурсів для створення унікальних та конкурентоспроможних туристичних пропозицій. Таким чином, це дослідження має перспективне значення для подальшого розвитку туризму в Україні та збереження національної культурної спадщини.

**Метою дослідження** є проведення аналізу елементів нематеріальної культурної спадщини України та визначення їх ролі як важливого туристичного ресурсу.

Відповідно до мети дослідження у роботі поставлені наступні **завдання**:

- розкрити сутність поняття «нематеріальна культурна спадщина» ;
- проаналізувати перелік елементів нематеріальної культурної спадщини, включених до Національного переліку та реєстру ЮНЕСКО;

- дослідити використання нематеріальної культурної спадщини України у туристичних програмах;
- визначити роль інновацій для розширення туристичного потенціалу України та збереження елементів нематеріальної культурної спадщини.

**Об'єктом дослідження** є елементи нематеріальної культурної спадщини.

**Предметом дослідження** є розкриття ролі нематеріальної культурної спадщини у контексті розвитку туристичного потенціалу України.

**Наукова новизна одержаних результатів.** Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в рамках даної бакалаврської роботи були систематизовані та комплексно проаналізовані основні аспекти застосування нематеріальної культурної спадщини у сфері формування туристичних продуктів та визначено роль впровадження інноваційних технологій.

**Стан наукової розробки теми.** Вивчення нематеріальної культурної спадщини та її вплив на розвиток туризму в Україні стали важливою темою досліджень багатьох українських науковців. Їх статті висвітлюють різні аспекти цього питання. Так, І. Безносок розкриває потенціал нематеріальної культурної спадщини для розробки інноваційних туристичних продуктів [3]. З. Босик розглядає елементи нематеріальної культурної спадщини в контексті суспільного розвитку та культурної політики держави [6]. О. Дутчак у своїй статті окреслює перспективи їх використання в індустрії туризму [21].

Процес імплементації міжнародно-правових стандартів сфери охорони культурної спадщини у національне законодавство розглянули Ю. Волошин та О. Спіфанов [10]. Автори також окреслили кілька прикладів успішних практик, які можуть бути використані для покращення охорони культурної спадщини у різних країнах. Цьому ж контексту присвячені статті Н. Терес [57]. Дослідниця також приділила увагу питанням захисту та просування нематеріальної культурної спадщини та підготувала рекомендації щодо поліпшення заходів з її охорони в Україні.

У дослідженні І. Погорелової розглянуто вплив культурної спадщини на формування європейської ідентичності та підкреслено роль співпраці між

країнами Європейського Союзу у збереженні та просуванні спільної культурної спадщини. В контексті глобальних викликів та можливостей, автор розглядає перспективи розвитку культурної політики, а також висвітлює важливість цього аспекту для підтримки культурного розмаїття та взаєморозуміння в європейському просторі [49].

**Джерельна база дослідження.** До основних джерел з даної теми належить законодавчі документи з питань освіти, науки, культури, а саме: Закон України від 06.03.2008 № 132-VI Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини [28], Наказ Міністерство культури та інформаційної політики України від 25.08.2023 № 449 Про затвердження Порядку ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України [51].

У кваліфікаційній роботі також використано матеріали з офіційного сайту Український центр культурних досліджень (УЦКД), установи, що підпорядковується Міністерству культури України і сприяє імплементації Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини та Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження [21].

**Методи дослідження** зумовлені темою, метою і завданнями роботи та представлені комплексним використанням загальнонаукових та спеціальних методів. Методологічну основу дослідження склали взаємодоповнюючі загальнонаукові методи аналізу, синтезу, абстрагування та узагальнення. Метод аналізу дозволив охарактеризувати та оцінити джерела дослідження (закони, підзаконні нормативно-правові документи), які безпосередньо стосуються теми. За допомогою методу синтезу усі матеріали було згруповано відповідно до поставлених у роботі завдань. Використано також структурно-системний метод, який дав змогу розглянути об'єкт дослідження з усіма його основними рисами як єдине ціле. В основу дослідження покладено принципи об'єктивності, науковості, всебічності, системності, які в сукупності дали змогу охарактеризувати нематеріальну культурну спадщину України.

**Практичне значення одержаних результатів.** Отримані результати можуть бути використані у практичній роботі туристичних підприємств та місцевих територіальних громад з метою впровадження інновацій та успішного досвіду для розвитку туристичного потенціалу регіонів України. І можуть бути рекомендовані для вивчення студентами спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм» з таких дисциплін як: «Культурний туризм», «Матеріальна і нематеріальна культурна спадщина», «Культурні цінності і культурна спадщина».

**Структура роботи.** Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 75 сторінок.

**Публікації.** На досліджувану тематику були підготовлені авторкою та видані публікації:

1. Саковець О., Мірошніченко-Гусак Л. Нематеріальна культурна спадщина як туристичний ресурс місцевих громад Волинської області. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*: зб. матеріалів XL Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф. (м. Переяслав, 4 березня 2024 р.). Переяслав, 2024. Вип 40. С. 97–100.



# РОЗДІЛ 1

## НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ТА ДОСВІД ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

### 1.1. Поняття «нематеріальна культурна спадщина»

Впродовж століть Україна багато разів переживала складні історичні етапи, які впливали на формування та розвиток її нематеріальної культурної спадщини. Кожний період в історії країни вносив свій унікальний вклад у становлення української ідентичності, поглинаючи велику різноманітність впливів та витоків. Від глибоких коренів давньоруської епохи до сучасності культурна спадщина України стала мозаїкою, в якій віддзеркалюються унікальні риси, традиції та творчість народу.

Термін «Нематеріальна культурна спадщина» означає ті звичаї, форми показу та вираження, знання та навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти й культурні простори, які визнані спільнотами, групами й у деяких випадках окремими особами як частина їхньої культурної спадщини.

Ця нематеріальна культурна спадщина, що передається від покоління до покоління, постійно відтворюється спільнотами та групами під впливом їхнього оточення, їхньої взаємодії з природою та їхньої історії формує у них почуття самобутності й наступності, сприяючи таким чином повазі до культурного різноманіття й творчості людини [40].

Складовими нематеріальної культурної спадщини є різні прояви. Серед них – традиції та обряди. Вони включають в себе традиції та обряди, які відображають унікальність та ідентичність кожного народу. Ці традиції можуть включати в себе святкування свят, релігійні обряди та обряди, пов'язані з побутом. Важливою частиною нематеріальної культурної спадщини є й звичаї, оскільки вони відображають культурні цінності та норми суспільства. Ці звичаї можуть стосуватися способу вдягання, страв, мовлення та інших аспектів повсякденного життя. Нематеріальна культурна спадщина також включає в себе

знання та мистецтво, що передаються від покоління до покоління. Це може бути технологічні знання, ремесла, музика, танці та інші види мистецтва, які відображають культурну різноманітність та творчість народу.

Нематеріальна культурна спадщина є важливою складовою культурного розмаїття кожного народу. Вивчення цієї спадщини допомагає зберегти й передати унікальність та ідентичність кожної культури, зберігаючи традиції, знання та мистецтво для майбутніх поколінь. Складовою нематеріальної культурної спадщини є традиційні ремесла та кулінарні традиції українського народу. Протягом десятиліть сотні тисяч майстрів, як от, килимарниці, вишивальниці, ткачі, гончарі, різьбярі по дереву, кістці та рогу, майстри декоративного розпису, склороби-гутники, золотарі-ювеліри, ковалі, майстри лозоплетіння і художньої обробки шкіри та інші, творили речі, які були необхідні у побуті. Ті найкращі серед них тепер визнаються творами народного мистецтва. Народні художні промисли в Україні стали невід'ємною частиною української культури, вони вбирали в себе риси, притаманні окремим етнографічним регіонам країни. З покоління в покоління передавалися таємниці технічної та технологічної майстерності, вдосконалювалися прийоми обробки природних матеріалів. У ряді населених пунктів: Опішня, Решетилівка, Косів, Богуслав, Гавареччина, Петриківка, Діхтярі, Глиняни, Клембівка та інші, існували школи традиційного народного мистецтва [50, с. 127]. Сьогодні ці ремісничі центри активно включені у туристичні маршрути і використовують свій потенціал для залучення як внутрішнього так і зовнішнього туриста.

Національна кухня є одним з провідних чинників формування культури та традицій будь-якого народу. Існує велика кількість чинників соціально-економічного, демографічного та природно-кліматичного характеру, що впливають на формування кулінарних традицій. У країнах із розвиненою туристичною інфраструктурою наявна велика кількість ресторанів національної кухні. В Україні гастротуризм набирає значної популярності [62, с. 682]. Проте у Списку шедеврів усної та нематеріальної культурної спадщини людства кількість елементів що представляють гастрономічну спадщину становлять лише

5%, від загальної кількості, що є невеликим показником у порівнянні з іншими елементами.

Українська культура досі *terra incognita* для сучасного пересічного українця. Надбання власної культури ще належно не включені до культурно-інформаційного та туристичного простору. Усупереч багатовіковій протидії розвитку української культури, «придушення її всіма засобами чужої держави», вона все таки засвідчила свою життєздатність як на рівні народно-культурної традиції, так і професійного мистецтва. У першому випадку йдеться про довершені народно-мистецькі зразки виробів народного мистецтва, про сакральну архітектуру та житлове будівництво, одяг та уснопоетичну творчість – власне про всі складники етнокультури, які за умов відсутності державних механізмів збереження етносу і його культурно-національної самобутності виконували етноінтегративну і етнозберігаючу роль [55, с. 4].

На виконання статті 12 Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини, що була ратифікована Україною у 2008 році, сьогодні нашою державою здійснюється ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини. Процедура оформлення облікових карток на елементи нематеріальної культурної спадщини України та їх включення до цього переліку регулюється Порядком ведення Національного переліку, який був затверджений наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25 серпня 2023 року під номером 449 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 28 вересня 2023 року під номером 1718/40774.

Досить важливим при дослідженні нематеріальної культурної спадщини України став і Глосарій НКС, сформований Українським центром культурних досліджень [13].

Глосарій НКС є важливим інструментом для дослідження нематеріальної культурної спадщини України. Цей глосарій представляє собою зібрану та систематизовану колекцію термінів, понять і термінології, що використовуються у галузі нематеріальної культурної спадщини.

Його значення полягає в тому, що він сприяє уніфікації та стандартизації термінологічного апарату, що використовується в дослідженнях, організації заходів зі збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини. Глосарій допомагає забезпечити однозначність та зрозумілість спілкування між фахівцями, дослідниками, органами влади, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами.

Крім того, Глосарій НКС відіграє роль у забезпеченні консолідації знань про нематеріальну культурну спадщину, сприяючи усвідомленню та розумінню різноманітних аспектів цієї складної та многогранної сфери. Він створює основу для наукових досліджень, освітніх програм, законодавчих актів та інших ініціатив, спрямованих на захист, збереження та розвиток нематеріальної культурної спадщини в Україні. Завдяки Глосарію НКС стає можливим створення спільного мовного поля, яке сприяє взаєморозумінню та співпраці між різними зацікавленими сторонами у сфері нематеріальної культурної спадщини. Цей інструмент сприяє підвищенню ефективності діяльності у сфері збереження та розвитку культурної спадщини, сприяючи збагаченню культурного діалогу та розвитку національної культурної ідентичності.

На світовому рівні регламентація об'єктів нематеріальної культурної спадщини України відбувається на основі документів ЮНЕСКО.

Основним документом у галузі збереження та використання об'єктів НКС є Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини [28]. Приєднання України до цієї Конвенції відбулось 06.03.2008.

Метою цієї Конвенції є:

1. Захист нематеріальної культурної спадщини;
2. Забезпечення поваги до нематеріальної культурної спадщини відповідних спільнот, груп та окремих осіб;
3. Підвищення рівня усвідомлення на місцевому, національному та міжнародному рівнях щодо важливості нематеріальної культурної спадщини та забезпечення взаємного визнання цієї важливості;

4. Здійснення міжнародного співробітництва та надання допомоги в сфері охорони нематеріальної культурної спадщини [28].

Важливим документом, що забезпечує охорону та збереження об'єктів нематеріальної культурної спадщини, є і Оперативні директиви щодо виконання Конвенції про охорону нематеріальної спадщини [66].

Стаття 7 Конвенції передбачає, що однією з ключових функцій Комітету є підготовка та подання на затвердження Генеральній Асамблеї оперативних директив щодо виконання Конвенції. Ці оперативні директиви, які періодично оновлюються та переглядаються, є важливими інструментами для удосконалення та координації дій щодо охорони нематеріальної культурної спадщини.

Генеральна Асамблея, регулярно розглядаючи та затверджуючи ці оперативні директиви, визначає напрямки діяльності та стратегічні пріоритети в галузі охорони нематеріальної культурної спадщини. Постійне оновлення та доопрацювання цих директив відображає зміни в умовах та вимогах, що стосуються збереження та просування культурного надбання.

Оперативні директиви також встановлюють процедури, яких слід дотримуватися для різних аспектів виконання Конвенції. Наприклад, вони визначають критерії та процеси для включення об'єктів нематеріальної культурної спадщини до списків Конвенції, а також надання міжнародної фінансової допомоги.

Крім того, ці директиви розглядають питання акредитації неурядових організацій для виконання дорадчих функцій у Комітеті, а також залучення спільнот у виконанні завдань, пов'язаних з охороною та просуванням нематеріальної культурної спадщини. Це сприяє активній участі громадськості та сталому взаємодії між різними зацікавленими сторонами у реалізації цілей Конвенції.

Не менш важливим інструментом збереження НКС є і Етичні принципи охорони нематеріальної культурної спадщини [65]. Етичні принципи, що стосуються охорони нематеріальної культурної спадщини, впливають із

Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини 2003 року та інших міжнародних нормативних актів, спрямованих на захист прав людини та прав корінних народів. Ці принципи відображають загальні прагнення щодо забезпечення життєздатності нематеріальної культурної спадщини та визнають її важливий внесок у мир і сталий розвиток. Вони є основою для розробки спеціальних кодексів етики та інструментів, адаптованих до місцевих та галузевих умов. Зокрема, вони визначають право громад, груп та окремих осіб на продовження та практикування своєї нематеріальної культурної спадщини, а також вимагають поваги та взаємного визнання цінності цієї спадщини.

Ключовими принципами є взаємна повага, прозора співпраця та участь спільнот у прийнятті рішень, що стосуються їхньої спадщини. Також важливо забезпечити доступ до культурних ресурсів та просторів пам'яті для громад та окремих осіб, і враховувати їхні права та інтереси при розробці та впровадженні заходів з охорони культурної спадщини.

Необхідно також постійно враховувати динаміку та самобутність нематеріальної культурної спадщини, а також уникати будь-яких дій, що можуть загрожувати її життєздатності або спотворювати її автентичність. Спільноти та групи, які створюють нематеріальну спадщину, повинні мати можливість користуватися її матеріальними та моральними перевагами, забезпечуючи їхню участь та вигоду від процесу її збереження та розвитку.

Охорона нематеріальної культурної спадщини повинна бути спільним інтересом для всього людства, проте громади та спільноти ніколи не повинні втрачати контроль над своєю власною спадщиною.

Повний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини, включених до реєстру ЮНЕСКО, можна переглянути у Додатку Б.

Включення до реєстру ЮНЕСКО об'єктів нематеріальної культурної спадщини в Україні має важливе значення з точки зору збереження та просування культурної різноманітності. Перелік об'єктів, представлених українською спадщиною, допомагає не лише в їхньому визнанні на міжнародній арені, але й залучає увагу до унікальних традицій, обрядів та звичаїв, що є

невід’ємною частиною культурного спадку України. Це процес також відіграє ключову роль у підтримці спільнот, які передають ці цінності з покоління в покоління. Він є важливим кроком у сприянні міжнародному розумінню та співпраці. Це створює можливості для обміну досвідом та культурними програмами між країнами, що сприяє налагодженню міжнародних зв’язків і сприяє взаєморозумінню та толерантності.

Отже, нематеріальна культурна спадщина з її різноманітними проявами відіграє невід’ємну роль у формуванні соціальних та політичних цінностей суспільства, сприяє його економічному розвитку. Включення елементів нематеріальної культурної спадщини до туристичного потенціалу регіону підвищує його культурну привабливість, дозволяє не лише популяризувати національну культурну спадщину а й сприяє її збереженню.

## **1.2. Представлення елементів нематеріальної культурної спадщини України у Національному переліку та списку «Шедеври усної та нематеріальної культурної спадщини людства» ЮНЕСКО**

У рамках дослідження цієї теми варто провести аналіз елементів, які були включені до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України та списку «Шедеври усної та нематеріальної культурної спадщини людства» ЮНЕСКО. Адже вони відображають унікальні аспекти української культури, традицій та звичаїв, які знаходяться під загрозою втрати або забуття.

Включення елементів до Національного реєстру нематеріальної культурної спадщини України та реєстру ЮНЕСКО є важливим кроком у збереженні та просуванні культурної спадщини країни. Це свідчить про визнання унікальності та цінності цих елементів на міжнародному рівні, а також підтверджує зобов’язання України перед міжнародним співтовариством щодо їх збереження та просування. Включення елементів до реєстру ЮНЕСКО надає їм світове визнання та підвищує їхню видимість на міжнародній арені, що в

результаті сприяє розвитку туризму та культурного обміну з іншими країнами, а також залучає увагу до необхідності збереження цих елементів для майбутніх поколінь.

При цьому важливо підкреслити, що включення об'єктів до реєстрів тягне за собою відповідальність перед наступними поколіннями у збереженні та передачі цінностей національної спадщини. Тому важливо забезпечити належний захист та підтримку цих елементів для збереження їх унікальності та значущості на протязі часу.

Початкові кроки у створенні цього переліку були здійснені у 2012 році за допомогою Наказу Міністерства культури України від 14 грудня 2012 року під номером 1521, який затвердив примірну форму облікової картки об'єкта нематеріальної культурної спадщини. Офіційне утворення Національного переліку сталося лише за допомогою Наказу Міністерства культури України від 12 лютого 2018 року під номером 105, який включав у себе сам перелік елементів. Нові елементи додаються до Національного переліку на підставі рекомендацій Експертної ради з питань нематеріальної культурної спадщини, яка функціонує при Міністерстві культури та інформаційної політики України, шляхом внесення відповідних змін до Додатку до Наказу [37].

Національний перелік включає п'ять інвентарів, які охоплюють різноманітні аспекти нематеріальної культурної спадщини України:

1. Інвентар нематеріальної культурної спадщини охоплює широкий спектр традицій, звичаїв, ремесел, обрядів та інших аспектів культури, які передаються з покоління в покоління.

2. Інвентар нематеріальної культурної спадщини, яка потребує термінової охорони, в якому зберігаються елементи нематеріальної спадщини, що знаходяться під загрозою зникнення або деградації, та вимагають негайних заходів з охорони та відновлення.

3. Інвентар належних практик з охорони нематеріальної культурної спадщини включає стратегії, методи та традиційні знання, що використовуються для збереження та передачі нематеріальної культурної спадщини.



4. Інвентар, що представляє культуру корінних народів України, акцентує увагу на унікальних аспектах культури та традицій корінних народів України, включаючи їхні звичаї, мову, ремесла та інші культурні прояви.

5. Інвентар елементів, що були відроджені у зв'язку з перерваною традицією, включає елементи нематеріальної культурної спадщини, які були втрачені або забуті, а потім відроджені через зусилля спільнот чи організацій зі збереження культурної спадщини [51].

Занесення елементів до цього переліку відбувається на основі комплексної оцінки їхньої значущості для культурної спадщини та їхнього внеску в розвиток культурного життя України. Це дозволяє визначити пріоритетні напрямки діяльності щодо збереження та просування нематеріальної культурної спадщини.

Національний перелік слугує також інструментом для популяризації та просування української культури як в межах країни, так і за її межами. Він створює основу для проведення культурних заходів, виставок, фестивалів та інших подій, спрямованих на збереження та популяризацію цінних культурних традицій.

Перелік елементів нематеріальної культурної спадщини, що належать до Національного реєстру, більш детально подано у Додатку А.

У Національному реєстрі можна виділити кілька основних типів елементів нематеріальної культурної спадщини, які мають найбільше представництво:

*1. Традиційні ремесла та декоративно-ужиткове мистецтво:*

- Косівська мальована кераміка
- Опішнянська кераміка
- Бубнівська кераміка
- Олешнянське гончарство
- Художнє дереворізьблення Чернігівщини
- Гуцульське художнє дереворізьблення
- Традиційне лозоплетіння в с. Іза
- Соломоплетіння у Турійській громаді

- Ткацтво (Кролевецьке переборне ткацтво, Обуховицьке ткацтво, традиційне ткацтво у Камінь-Каширській громаді)
- Вишивка (технологія виконання вишивки "білим по білому", борщівська народна вишивка, клембівська сорочка "з квіткою", вишивка жіночої сорочки на Гадяччині)
- Килимарство (рослинне килимарство селища Решетилівка, традиційне харківське коцарство)
- Петриківський розпис
- Самчиківський розпис
- Яворівські дерев'яні іграшки
- Глиняні забавки (Валківський свищик)
- Поліська дудка-викрутка
- Глинянський візерунковий текстиль

## 2. Традиції приготування страв:

- Культура приготування українського борщу
- Ет аяклак (караїмський пиріжок з м'ясом)
- Яворівський пиріг
- Сахновщинський коровай
- Біляївська рибна юшка
- Сливовий леквар
- Зелена кашу с. Мостове
- Зливанка (Житомирська область)
- Пісні голубці з картоплею
- Караїмська плацинда
- Традиційні кримськотатарські страви (чіберек, янтик)
- Гуцульська бриндзя
- Біляївська рибна юшка
- Традиційні обрядові хліби
- Культура приготування та споживання української традиційної страви «Голубці»

- Культура приготування українського борщу

### 3. *Музичні та співочі традиції:*

- Козацькі пісні Дніпропетровщини
- Пісенна традиція села Лука Києво-Святошинського району
- Клезмерська музика Подільського району
- Традиційні пісні та обряди (гуцульська коляда, танець Аркан)
- Обряд «Гоніння гадюк»
- Кобзарство

### 4. *Традиції, пов'язані з календарними та обрядовими святами:*

- Великодне гуляння «Водити Володара»
- Різдвяні обряди (обряд «Мошу», створення об'ємної сферичної різдвяної зірки)
- Новорічні традиції (буковинське маланкування)
- Обряд «засівання з конем»
- Традиційні святкові та поминальні обряди
- Обухівський «шитий» рушник
- Обряд «Гоніння гадюк»
- Традиція Щедрого вечора

### 5. *Елементи пов'язані з знаннями та навичками:*

- Бортництво
- Традиції рослинного килимарства
- Метод будівництва «суха кладка»
- Традиційне ремесло бджільництва у Сватівському районі Луганської області
- Практика з охорони традиційних ремесел та народного мистецтва

Таким чином, найбільш представленими є традиційні ремесла та декоративно-ужиткове мистецтво, а також традиції приготування страв.

Найбільше кількісно представлені у реєстрі Полтавська (3), Івано-Франківська (8), Вінницька (7), Чернігівська (2), Закарпатська (4), Рівненська (2), Харківська (3) та Одеська(3) області.

ЮНЕСКО напрацювало ряд важливих актів, які мають сприяти розвитку різноманіття культур. Зокрема, у 1989 році прийнято Рекомендації щодо збереження традиційної культури і фольклору, у 2001 – Всесвітню Декларацію про культурне різноманіття, а у 2003 році була схвалена Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. Україна була серед тих країн, що підтримали ініціативу ЮНЕСКО та проголосувала за прийняття Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини. У 2008 році наша держава приєдналась до цієї Конвенції. Це є доказом того, що світ визнав, що ми є неповторною коштовною перлиною у різноманітті європейських культур. Беручи за основу нормативні документи Конвенції ЮНЕСКО, Міністерство культури та інформаційної політики України розробило методичні рекомендації «Виявлення та облік елементів нематеріальної культурної спадщини у громадах» [8].

### **1.3. Український досвід збереження елементів нематеріальної культурної спадщини**

Аналіз сучасного стану використання нематеріальної культурної спадщини України в туристичних програмах відображає багатогранний процес взаємодії між культурною та туристичною сферою в країні. Він включає роботу різних організацій, які займаються збереженням та документуванням культурних традицій, а також просуванням їх серед туристів. У цьому руслі досить важливою є діяльність обласних центрів народної творчості.

На першому етапі діяльності ОЦНТ щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини, відповідно місцевих наказів, створювались обласні комісії зі збору, обробки інформації та складання орієнтовних Переліків елементів нематеріальної культурної спадщини на місцевому рівні з подальшим просуванням їх до Національного реєстру та Списків ЮНЕСКО [6].

Робота зі збереження нематеріальної культурної спадщини є пріоритетною й для працівників Волинського обласного науково-методичного центру культури. За останні роки Центром спільно з фахівцями закладів культури територіальних громад області було досліджено і внесено до обласного реєстру шістнадцять елементів нематеріальної культурної спадщини. До них увійшли:

1. «Традиції та обряди під час збирання чорниць»;
2. «Вишивка занизуванням»;
3. «Чорнодимлена кераміка»;
4. «Біління полотна»;
5. «Художнє ткацтво Волинського Полісся»;
6. «Гончарство Рокитівського осередку чорнодимленої кераміки»;
7. «Ягідні пісні Волинського Полісся»;
8. «Традиція соломоплетіння у Турійській громаді Волинської області»;
9. «Традиція приготування мандричок»;
10. «Одспівування сиру»;
11. «Смідинська капуста»;
12. «Бортництво. Глядіння пчіл по-Баївськи»;
13. «Ткацтво Камінь-Каширської громади»;
14. «Приготування української традиційної страви «Голубці». Культура приготування і споживання голубців»;
15. Весільний обряд «Читання корони»;
16. «Традиція плетіння кошиків з коріння сосни у Шацькій громаді» [39].

Волинський обласний науково-методичний центр культури продовжує виявляти, вивчати й підтримувати елементи нематеріальної культурної спадщини Волині. Усі ці елементи додають туристичної привабливості. осередки – величезна цінність, яку нині також важливо охороняти і підтримувати, перш за все в громадах, бо кожен народ цікавий і неповторний.

Позитивним є і те, що деякі елементи нематеріальної культурної спадщини вже інтегровані в туристичні маршрути. Наприклад, екскурсії у етнографічних музеях, фольклорні фестивалі, майстер-класи з народних ремесел тощо.

У Волинському краєзнавчому музеї проводяться заходи, спрямовані на збереження та просування нематеріальної культурної спадщини, серед яких особливе місце займають майстер-класи з ліплення глиняного посуду [34]. Ці заходи створюють можливість для відтворення та передачі традиційних ремесел молодому поколінню та зацікавленим особам.

Проведення майстер-класів з ліплення глиняного посуду сприяє не лише збереженню ремесла, а й популяризації української народної культури серед відвідувачів музею. Учасники мають можливість власноруч створити предмети, які символізують багату культурну спадщину регіону. Ці майстер-класи відкривають нові можливості для взаємодії між музеєм та громадою, сприяючи активній участі місцевих жителів у збереженні та передачі культурних традицій. Це підтримує розвиток туризму та сприяє залученню уваги до унікальної культурної спадщини регіону.

Використання нематеріальної культурної спадщини в туристичних програмах також сприяє розвитку культурного туризму в Україні. Туристи все частіше обирають подорожі для знайомства з культурою та традиціями інших народів.

Культурний туризм виступає одним із засобів формування особистості. Поняття «культурний туризм» уперше офіційно на міжнародному рівні застосовано в матеріалах Всесвітньої конференції з культурної політики (1982 р.), де зазначається, що це відмінний від інших вид туризму, що враховує культури інших народів [4]. За оцінками Всесвітньої туристичної організації частка культурного туризму до 2020 року складе 25% від загальних показників світового туризму [29, с. 6].

Розвиток культурного туризму в Україні відіграє важливу роль у збереженні та просуванні нематеріальної культурної спадщини країни. Подорожі до різних регіонів країни з метою пізнання та дослідження культурних традицій,

звичаїв, мистецтва та інших аспектів національної ідентичності сприяють збереженню та передачі цінностей від покоління до покоління.

Культурний туризм є ефективним інструментом для підтримки розвитку місцевих спільнот, особливо у сільських та малонаселених регіонах, де багато елементів нематеріальної культурної спадщини збереглися найбільш автентично. Розвиток туристичної інфраструктури, музеїв, культурних центрів та інших об'єктів приваблює увагу туристів і сприяє збереженню цінностей національної культури.

Крім того, культурний туризм сприяє зближенню різних культур та народів через взаємодію та обмін досвідом. Туристи, які відвідують Україну з метою вивчення культурної спадщини, вносять свій внесок у розвиток міжкультурного діалогу та взаєморозуміння. Такий обмін досвідом сприяє відкриттю нових перспектив та можливостей для розвитку культурних традицій та збереження національної ідентичності.

У результаті аналізу стану використання нематеріальної культурної спадщини у туристичних програмах можна зробити висновок, що цей напрямок діяльності є важливим та перспективним для розвитку туризму в Україні. Сучасні програми все частіше включають в себе елементи національної культури, як-от фольклорні вистави, майстер-класи з народних ремесел, автентичні фестивалі тощо. Це дозволяє яскравіше представити українську культуру і традиції перед туристами, залучаючи їх до вивчення та дослідження культурного спадку країни. Однак для досягнення ще більшого успіху у цій сфері необхідно посилювати співпрацю між музеями, туристичними агентствами та місцевими громадами, а також розробляти нові формати та програми, спрямовані на популяризацію та збереження нематеріальної культурної спадщини. Вирішальне значення також має розвиток інноваційних технологій, які дозволять більш ефективно використовувати цей вид культурного спадку в туристичних програмах, залучаючи до цього як місцевих жителів, так і гостей країни.

## РОЗДІЛ 2

# ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

### 2.1. Аналіз кращих практик використання нематеріальної культурної спадщини як туристичного ресурсу

Сучасний світ перебуває в епоху різноманітних змін, які ведуть до глобальної інтеграції. Цей процес обумовлений впровадженням наукових технологій та створенням світової інфраструктури. Глобалізація виявляється не лише у збільшенні обсягів фінансових та товарних потоків, але й у зміні самих учасників, які діють на ринках. Ця тенденція призводить до централізації капіталів, що робить цих суб'єктів більшими та потужнішими, і вони починають перетворювати схеми управління, включаючи створення організаційних, телекомунікаційних, транспортних і фінансових мереж. Ці мережі сприяють зміцненню взаємозалежності між учасниками бізнесу.

Глобальний характер економіки проявляється в тому, що в останні десятиліття національна приналежність економік втрачає свою колишню чіткість. Тепер інтелектуальний та фінансовий капітал може походити з будь-якого джерела, виробництво може здійснюватися в будь-якій точці світу, а кінцевий продукт може з'явитися і бути реалізованим на будь-яких ринках [15].

Туризм можна визначити як галузь господарського комплексу, яка складає десяту частину світового валового продукту. Зростання цієї сфери відбувається на вражаючих темпах, і в найближчі роки вона може стати ключовим сектором підприємницької діяльності. Інноваційні методи просування нематеріальної культурної спадщини в туризмі стають необхідністю для залучення уваги та зацікавленості сучасних мандрівників та туристів.

Загалом, впровадження цифрових технологій може стати потужним інструментом для документування, збереження та просування елементів



нематеріальної культурної спадщини та відродження культурного досвіду після періоду війни та конфлікту. Цифрові технології відкривають нові можливості для залучення широкої аудиторії, підвищення свідомості про цінності української культури та сприяють економічному розвитку країни. Проте, важливо зберігати баланс між традиційними методами збереження та передачі спадщини та використанням цифрових інструментів, забезпечуючи повагу до автентичності та унікальності культурного досвіду.

Важливим у плані просування та збереження НКС є залучення лідерів думок, відомих артистів, політиків для інформування про об'єкти нематеріальної культурної спадщини України, в тому числі і на міжнародному рівні. Ці люди можуть ділитися своїм інтересом та знаннями про спадщину, а також заохочувати своїх прихильників до дослідження та підтримки цих об'єктів. Встановлення партнерств з відомими особистостями, які вже мають інтерес до культурної спадщини, може стати підґрунтям для спільних проєктів та ініціатив, спрямованих на просування нематеріальної культурної спадщини. Залучення лідерів думок до участі у заходах, фестивалях, виставках та інших культурних подіях, пов'язаних з нематеріальною культурною спадщиною, може сприяти поширенню свідомості про неї серед широкого загалу. Наведемо кілька прикладів таких ініціатив.

Олег Скрипка – відомий український музикант, який відіграє ключову роль у просуванні української культурної спадщини, зокрема, української музики, яка базується на народних традиціях. Він відомий як лідер гурту «Воплі Відоплясова», який прославився своїми енергійними концертами та автентичним звучанням. Одним із головних напрямків його творчості є поєднання українських народних мелодій з сучасними музичними тенденціями, що дозволяє йому зберегти й переосмислити цю спадщину у вигляді сучасної музики.

Через свої концерти, альбоми та співпрацю з молодими виконавцями, Олег Скрипка не лише привертає увагу до української музичної традиції, а й робить її доступною та привабливою для різних шарів аудиторії. Його музика стає мостом

між минулим і сьогоденням, дозволяючи слухачам почути та відчути спадщину своєї країни у сучасному контексті.

Крім того, Олег Скрипка виступає як активний промоутер української культури за межами країни. Його гастрольні тури та участь у міжнародних музичних фестивалях допомагають просувати українську музику та культуру на світовому рівні, показуючи багатство та різноманіття української спадщини. Така активна діяльність сприяє не лише збереженню та популяризації української музичної традиції, а й укріпленню міжнародного розуміння та взаємодії у сфері культури [54].

Звані вечори за кордоном з відомим шеф-кухарем Євгеном Клопотенком теж є чудовим прикладом того, як кулінарна майстерність може сприяти просуванню нематеріальної культурної спадщини [26]. Під час таких заходів Євген Клопотенко демонструє унікальність та різноманіття української кухні, використовуючи традиційні рецепти та інгредієнти. Ці заходи дають можливість іноземним гостям дізнатися більше про українську культуру через кулінарний досвід. Вони отримують унікальну можливість спробувати автентичні українські страви, які передають смак та аромат традиційних страв, а також розкривають історію та значення кожного блюда в контексті української культури.

Звані вечори з Євгеном Клопотенком створюють можливість для обміну досвідом та спілкування між різними культурами. Гості мають змогу взяти участь у дегустації страв, а також дізнатися про історію та традиції, пов'язані з кожним блюдом. Це сприяє взаємному розумінню та відкриттю для іноземців культурного багатства України. Загалом такі заходи не лише просувають українську кухню на міжнародному рівні, а й допомагають зберегти та популяризувати нематеріальну культурну спадщину через колоритність та смак українських страв.

Діджиталшоу «Щедрий вечір» за участі співачки Jerry Neil – це чудовий приклад того, як сучасні медіа та музична культура сприяють просуванню нематеріальної культурної спадщини. Під час цього шоу Jerry Neil представляє українську музичну традицію через свої виступи та власні творчі інтерпретації.

«Щедрий вечір» дозволяє глядачам з усього світу побачити та почути сучасну інтерпретацію українських народних пісень та музичних мотивів. Виступи Jerry Neil інтегрують українські народні елементи у сучасний музичний контекст, що дозволяє привернути увагу аудиторії різного віку та культурних фонів.

По-друге, через це діджиталшоу українська музична спадщина стає доступною та зрозумілою для аудиторії, яка може бути незнайомою з українською культурою. Jerry Neil виступає як амбасадор української музики, розповідаючи про її історію та значення, тим самим сприяючи її популяризації та збереженню серед широкого загалу.

Захід такого формату дозволяє поєднати сучасні технології та музичну культуру для просування нематеріальної культурної спадщини. Це інтерактивне шоу, яке використовує цифрові платформи для трансляції та взаємодії з глядачами, дозволяє досягти більшої аудиторії та залучити увагу до української культурної спадщини в межах глобального медіа простору [27].

Джамала, українська співачка та авторка пісень, зробила величезний вклад у культурну підтримку України в умовах повномасштабної війни. Творчість співачки вирізняється не лише благодійними виступами, але і випуском альбому «Qirim» у травні 2023 року, який присвячений старовинним пісням кримськотатарської культури. Цей альбом не лише зберігає та відтворює унікальну культурну спадщину кримських татар, але й популяризує її на міжнародному рівні через мистецьку інтерпретацію та виконання Джамали.

Подальший американський тур співачки також відіграє важливу роль у просуванні цінностей та культурного надбання України. Її виступи стають не лише музичними заходами, а й платформами для публічного висловлення підтримки України та відзначення її культурної спадщини.

Таким чином, через свою музику, виступи та творчість Джамала не лише піднімає питання про потреби України під час війни, але й активно популяризує нематеріальну культурну спадщину кримськотатарського народу на міжнародному рівні [18].

Гурт Kalush також відіграє важливу роль у популяризації української культури через свою музику та виступи. Їхня творчість поєднує українські музичні традиції з сучасним звучанням, що робить їхні пісні цікавими та привабливими для слухачів різних країн.

Гурт Kalush Orchestra надає перевагу не лише створенню музики, але й активній підтримці та просуванню української культурної спадщини через свою діяльність. Глибокий зв'язок з українською культурою та усвідомлення її потенційної втрати внаслідок війни робить учасників гурту важливими амбасадорами у цьому напрямку. Їхня участь у проєкті «Збережіть українську культуру» вказує на відданість співаків збереженню та відновленню об'єктів культурної спадщини, які постраждали внаслідок війни. Це включає фіксацію воєнних злочинів та залучення меценатів та донорів для реалізації проєктів з відновлення пам'яток.

Заява гурту Kalush про намагання показати всьому світу, що українська культура є живою та існуючою, відображає місію відновлення та збереження культурних цінностей під час воєнних конфліктів, що допомагає привернути увагу до проблем культурної спадщини в умовах воєнного конфлікту та залучити громадськість до підтримки цих цілей [25].

Художниця Яна Корецька, почавши виступати як меценат української культурної спадщини в Ірландії, відтепер не лише збагачує місцеву культурну сцену своєю творчістю, але й стає посередником між двома культурами. Її роботи, натхненні українською мистецькою традицією, привертають увагу глядачів та стають об'єктом цікавості для ірландської аудиторії.

Крім того, участь Яни у благодійних заходах та майстер-класах з українського живопису допомагає популяризувати українську культурну спадщину серед ірландського населення. Створення муралу для дітей у містечку Портліш стає ще одним кроком у цьому напрямку, дозволяючи дітям ірландського міста поглибити своє розуміння української культури та мистецтва.

Крім того, участь у міжнародних виставках та благодійних заходах, таких як різдвяна виставка в Дубліні, робить українську культуру більш доступною та

відомою серед ірландської аудиторії. Це сприяє підвищенню уваги до української культурної спадщини та допомагає залучати фінансову підтримку для українських благодійних організацій [56].

Проект «МУР» створює цілком новий формат, щоб популяризувати українську нематеріальну культурну спадщину, особливо українську поезію, серед молоді та широкої аудиторії. Цей проект відкриває нове бачення та сприйняття української поезії через надання їй музичного та візуального супроводу.

Усі композиції у першому альбомі супроводжуються відео, що дозволяє створити повноцінне мультимедійне враження. Це не просто вірші на музику; це історії, які оживають через поєднання музичних стилів та жанрів. Такий підхід робить українську поезію більш доступною та захоплюючою для молодого покоління.

Проект «МУР» має амбітну мету – зробити українську поезію частиною повсякденного культурного оточення. Вони мріють, щоб українські вірші звучали не лише в концертних залах, але й на вулицях, в школах, на роботі – всюди, де можна зустріти музику. Це сприятиме збереженню та розвитку української культурної спадщини, залучаючи нове покоління до цінностей та традицій української літератури [9].

Діджиталізація культурної спадщини в Україні є важливою, особливо під час воєнних конфліктів може бути складним завданням, але може бути досяжним завдяки наступним підходам:

1. Створення цифрових архівів: Важливо розпочати процес документування та цифрового збереження нематеріальної спадщини, якщо це можливо. Залучення спеціалістів з цифрової архівістики та збереження культурної спадщини може допомогти у створенні електронних баз даних, фото- та відеоархівів, а також оцифруванні рукописів, аудіозаписів та інших матеріалів.

2. Використання соціальних медіа: Соціальні мережі та платформи масової комунікації можуть бути потужним інструментом для популяризації

нематеріальної спадщини. Завдяки відеоматеріалам, фотографіям, історіям та іншим вмістом, спільноти можуть ділитися своїми традиціями, ремеслами та іншими аспектами культури.

3. Вебінари та онлайн-курси: Організація вебінарів та онлайн-курсів з нематеріальної спадщини може допомогти передавати знання та навички зі збереження та практикування культурних традицій. Це може бути особливо корисним під час обмежень на переміщення та збору груп людей.

4. Віртуальні тури та експозиції: Розробка віртуальних турів та експозицій може дозволити відвідувачам досліджувати нематеріальну спадщину в онлайн-режимі. Це може включати віртуальні музеї, інтерактивні виставки, аудіо-та відеогід про традиції та багато іншого.

5. Мобільні додатки: Розробка мобільних додатків, які містять інформацію про нематеріальну спадщину, може стимулювати інтерес та свідомість про культурну спадщину. Це можуть бути додатки з історіями, картою локацій культурних подій та фестивалів, інструкціями щодо практикування традицій тощо [35, с. 27].

Отже, новітні підходи до просування української культурної спадщини як туристичного ресурсу представлені ініціативами артистів та митців, що використовують сучасні методи і технології для привертання уваги до української культури. Перш за все, участь відомих артистів у благодійних заходах та культурних проектах допомагає просунути українську культурну спадщину на міжнародному рівні. Їхні виступи, виставки та мистецькі інсталяції стають платформами для популяризації української культури серед туристів та гостей країни. Крім того, новаторські проекти, які поєднують українську культуру зі сучасними технологіями дозволяють привернути увагу до культурних атракцій України та збільшити туристичний потік.

## **2.2. Впровадження інновацій для розширення туристичного потенціалу України та збереження нематеріальної культурної спадщини**

Нематеріальна культурна спадщина є цінним туристичним ресурсом, спроможним сформувати конкурентні переваги туристичного продукту на світовому та національному туристичному ринку. Попри потужний масив елементів нематеріальної культурної спадщини України, більшість абсолютно унікальних її зразків є невідомими/маловідомими закордоном, про велику частину з них мало знають і в самій Україні. Це є серйозною проблемою, яка шляхом поєднання зусиль держави, територіальних громад, науковців, бізнесменів та усіх небайдужих громадян може та має бути вирішена якомога швидше, як заради розвитку туристичного потенціалу території та вирішення у такий спосіб низки соціально-економічних проблем, так і задля відродження і збереження етнокультурної самобутності народу, розвитку національно-патріотичних його почуттів [61].

Культурна різноманітність є такою ж необхідною, як і біологічна різноманітність. Проте на сучасному етапі культурі загрожують різні фактори: в одному випадку – надмірний вплив глобалізації створює загрозу для культури національних меншин, в іншому – релігія здійснює тиск на культуру. Під тиском глобалізації зникають мови, втрачаються традиції, послаблені культури опиняються на узбіччі, а то й зовсім зникають. Загроза суттєвого зменшення культурної різноманітності надто серйозна. Розуміння цих викликів і загроз світовою громадськістю активізувало зусилля щодо збереження і розвитку культурної різноманітності. Діяльність міжнародної спільноти концентрується у таких напрямках: охорона всесвітньої спадщини, захист рухомої і нематеріальної спадщини, заохочення міжкультурного і міжрелігійного діалогу, підтримка індустрії культури, захист авторського права, розвиток культурного туризму і підтримка музейної діяльності.

Уважне та дбайливе ставлення до культурної спадщини формує авторитет сучасних країн у міжнародній спільноті не менше, ніж сприятливі політичні фактори та зміцнення економіки. Національні традиції, обряди, кухня, самобутні виконавські мистецтва, у тому числі акторська гра, музика, спів, подекуди, несуть більше інформації про країну, ніж її політичний курс чи географічне розташування.

Сучасні міжкультурні комунікації є наслідком процесу інтеграції культур, що набуває все більших обсягів. Цей процес охопив різноманітні сфери суспільного життя і вже важко знайти етнічні спільноти, які б не відчули вплив культур інших народів. З одного боку, на основі економічної та інформаційної інтеграції світ об'єднується [38].

Локальні етнічні спільноти стають цікавим об'єктом для туристів, які прагнуть пізнати та зрозуміти різноманітність культурного досвіду. Розвиток етнотуризму сприяє збереженню та популяризації традиційних звичаїв, ремесел та фольклору, що є невід'ємною частиною культурної спадщини. Такий підхід до туризму покращує економічний та соціокультурний розвиток місцевих громад, а також сприяє зміцненню міжкультурного взаєморозуміння та миру.

Прикладом слугують відомі в усьому світі петриківський декоративний розпис Дніпропетровщини, косівська мальована кераміка Івано-Франківщини, волинський серпанок Рівненщини, опішнянська кераміка Полтавщини, «культура хліба» Вінниці. З кожним роком зростає кількість туристів, які відвідують свята, фестивалі, ярмарки, обов'язковими елементами яких є особливе оформлення, виступи фольклорних колективів, традиційні обрядові дійства, звичаї, забави. Знані в Україні – Сорочинський ярмарок, «Козацькі забави» у Богуславі [19, с. 6–7].

Україна прагне активно співпрацювати з ЮНЕСКО в контексті збереження і пропагування власної культурної, природної та нематеріальної спадщини. Проте, можна констатувати відсутність цілісної та визначеної державної стратегії у цій сфері діяльності, а також системної державної політики,



ефективної роботи урядових інституцій і конструктивної співпраці з науковими, освітніми закладами та громадськістю.

Співпраця з територіальними громадами та місцевими органами влади теж є досить важливою у збереженні нематеріальної культурної спадщини. Місцеві громади є носіями унікальних культурних традицій та звичаїв, які часто знаходяться під загрозою забуття. Співпраця з ними дозволяє активізувати зусилля у збереженні та передачі цих традицій майбутнім поколінням. Місцеві органи влади можуть забезпечити фінансову та організаційну підтримку проектів, спрямованих на збереження нематеріальної культурної спадщини. Крім того, вони можуть сприяти розробці та впровадженню програм і заходів, спрямованих на підвищення свідомості та популяризацію культурного надбання своєї території.

Одним із інструментів збереження нематеріальної спадщини є культурне мапування. Цей напрям є новітнім для України, оскільки передбачає залучення не лише фахівців у галузі культури чи розробки стратегій, а й усіх зацікавлених у розвитку культури – як творців так і споживачів, інвесторів та розробників. Створення культурної мапи, дає можливість дізнатися про культурну особливість міст, охопити більшість культурних потреб і відповісти на запити громади. А результати широкого соціологічного дослідження дають змогу організаторам виявити найбільш дієві механізми залучення населення до активної культурної діяльності, особистого внеску у діяльність щодо створення та впровадження культурної політики міста, сприяння налагодженню співпраці державного і громадського секторів [24, с. 17].

Культурне мапування виступає своєрідним ресурсом, що надає можливість створювати комунікаційну платформу, в якій будуть взаємодіяти не лише індивіди, належні до певної регіональної місцевої групи, а й ті, хто можуть долучитися до взаємодії з ними (туристи, інвестори у проекти тощо). У ряді проектів, проведених за підтримки Українського культурного фонду, наголошується увага на різних компонентах. Це і опис культурних закладів і ресурсів міста, і аналіз тих подій, що проходили у місті, і результати різних

розвідок, які стосуються подальших перспектив опанування міського простору у сфері культурних та креативних індустрій.

Використання принципу культурного мапування дозволяє виявити ті проблемні аспекти, що наявні у суспільстві. Це недостатній рівень розвитку певних інституцій, чи їх повна відсутність у тому місці, де це було б доцільно. Водночас різноманітні інституції можуть докорінно змінювати стратегії розвитку міста та сприяти виникненню позитивної динаміки у культурному вимірі. Громадські інституції та неформальні об'єднання поступово починають відігравати одну з провідних ролей у культурному розвитку міста [59, с. 63].

Культурне мапування відіграє важливу роль у збереженні нематеріальної культурної спадщини, допомагаючи систематизувати та документувати різноманітні аспекти культурного надбання. Цей процес полягає в ідентифікації, описі та візуалізації культурних елементів, які відображають історію, традиції, звичаї та унікальність певної спільноти чи регіону. Культурне мапування дозволяє створити цінну базу даних, яка використовується для розробки стратегій збереження, розвитку та популяризації культурної спадщини.

Крім того, культурне мапування сприяє залученню спільнот та зацікавлених сторін у процес збереження культурних цінностей. Воно відкриває можливості для взаємодії між громадами, місцевими органами влади, науковими установами та громадськістю у вирішенні питань збереження та просування нематеріальної культурної спадщини. Такий підхід забезпечує активну участь громадян у формуванні та реалізації культурної політики, що сприяє створенню стійких та ефективних механізмів збереження та розвитку культурних цінностей.

Збереження та популяризація нематеріальної культурної спадщини є важливою складовою концепції сталого розвитку України, одним з новітніх підходів розвитку туризму у світі. У звіті Всесвітньої туристичної організації UNWTO, яка зосереджена на сталому розвитку туризму, підкреслюється важливість екологічної, соціальної та економічної стійкості туризму. 60% країн вже визначили чіткі цілі та політику сталого, відповідального туризму на національному рівні, а 22% використовують податкові та інші стимули для

сприяння сталому туризму. Багато країн об'єднують національну політику в галузі туризму з екологічною політикою. Маркетингові стратегії сталого туризму націлені на досягнення змін, які забезпечують баланс між економічним, соціальним та екологічним розвитком туристичної галузі [31, с. 205].

Культурна спадщина відіграє ключову роль у збільшенні доходів та створенні робочих місць у містах і регіонах. У Євросоюзі понад 7,8 мільйонів робочих місць, особливо у сфері туризму та безпеки, пов'язані з цією спадщиною. Більше 300 тисяч осіб безпосередньо зайняті у галузі культурної спадщини. Понад половина всіх об'єктів Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (453) розташована в Європі. Для 8 з 10 європейців культурна спадщина має важливе значення для їхнього особистого відчуття гордості і для суспільства, регіону, країни та Євросоюзу в цілому.

Більшість людей відчуває гордість за об'єкти культурної спадщини в своїх країнах або в інших державах ЄС. Понад 7 з 10 європейців вважають, що культурна спадщина поліпшує їхнє життя. Дев'ять з десяти осіб вважають, що культурну спадщину слід вивчати в школах, і три четверти європейців вважають, що держави-члени Євросоюзу та органи управління Євросоюзом повинні виділяти більше ресурсів для захисту європейської культурної спадщини.

У зв'язку з загрозою руйнування спадщини, особливо в зонах конфлікту, Єврокомісія вважає важливим проголосити 10 ключових ініціатив Року культурної спадщини в Європі, що фокусуються на залученні, стійкості, захисті та інноваціях [60, с. 172].

Не лише збереження, але й актуалізація культурної спадщини є одним із пріоритетів політики ЄС. Це сприяє консолідації європейського суспільства, гармонізації соціокультурних та регіональних відмінностей та укріплює імідж країн на міжнародній арені. Для ЄС культурна спадщина не лише інструмент покращення соціально-економічного та політичного розвитку, але й засіб для міжкультурного діалогу.

Оскільки розширення ЄС збільшило контакти між культурами, релігіями, етнічними групами та мовами, виникло питання про взаємодію західноєвропейських та східноєвропейських цінностей та культурних особливостей. З урахуванням масштабів етнічної міграції в ЄС виникає побоювання щодо збереження європейської культурної самобутності в умовах зростання іншої, перш за все ісламської культури.

Постіндустріальна епоха, хоча надає можливості для зближення та обміну культурними цінностями, також призводить до стандартизації та уніфікації культур, загрожуючи різноманіттю. В умовах глобалізації, урбанізації та технічного розвитку культурна спадщина стає під загрозою знецінення. Отже, для ЄС важливим є збереження різноманіття культур та їхнього безконфліктного взаємодії та діалогу, які є складним завданням в культурному і політичному контексті [49, с. 152].

Вивчення європейських практик управління та маркетингу в галузі туризму, пов'язаного з нематеріальною культурною спадщиною, виявило, що ефективне використання цих ресурсів вимагає інтегрованого підходу. Зокрема, розвинуті країни Європи активно використовують інноваційні маркетингові стратегії та управлінські підходи для збереження та просування нематеріальної спадщини. Здобутки європейських країн у галузі управління та маркетингу, пов'язаного з нематеріальною культурною спадщиною, можуть послужити цінними вказівками для розвитку подібних ініціатив у всьому світі.

У сучасному світовому культурному просторі відбуваються значущі зміни, спричинені постіндустріальним етапом розвитку, якими керують провідні країни світу. Це безпосередньо впливає на культурний процес, де самобутність стає ключовою у забезпеченні іміджу країни, розвитку регіональної та локальної культурної ідентичності, конкурентоздатності та інвестиційної привабливості. В цьому контексті, охорона та збереження історико-культурної та нематеріальної спадщини, а також розвиток традиційної культури, набувають особливої важливості. Ч. Лендрі, видатний експерт з теорії культурних індустрій,

наголошує, що культурні ресурси стають сировиною, що конкурує з вугіллям, сталлю та золотом.

Досвід провідних країн світу на рубежі XX–XXI століть довів, що культурна політика, заснована на цінностях історико-культурної спадщини та традиційної культури, є реальним інструментом для подолання економічних криз. Культурна різноманітність стає такою ж важливою, як і біологічна різноманітність, проте на її шляху стоять різноманітні виклики: вплив глобалізації призводить до загрози для культур національних меншин, а релігійний тиск може обмежити культурні вирази. Глобалізація може спричинити втрату мов, традицій та призвести до виснаження культур. Загроза зменшення культурної різноманітності набуває серйозного характеру. Світова громадськість активізує зусилля для збереження та розвитку культурної різноманітності, фокусуючись на охороні всесвітньої спадщини, захисті рухомої та нематеріальної спадщини, підтримці міжкультурного і міжрелігійного діалогу, розвитку індустрії культури, захисту авторського права, культурного туризму та підтримки музейної діяльності [57, с. 62].

Нематеріальна культурна спадщина визначає культурно-духовні особливості, які розрізняють один етнос від іншого і формують його національну ідентичність. Найвиразніші та унікальні об'єкти в цьому контексті включаються до списків ЮНЕСКО, як нематеріальна культурна спадщина людства. Петриківський розпис став першим українським елементом, включеним до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО 5 грудня 2013 року.

Для збереження та розширення переліку об'єктів нематеріальної культурної спадщини та їх внесення до світових надбань у цій сфері, важливо розробити національну програму, спрямовану на вивчення, відродження, збереження та використання в туристичній діяльності. Реалізація такої програми передбачає створення туристично-інформаційних центрів, які відіграють ключову роль у популяризації об'єктів української культурної спадщини. Ці центри виконують функції інформаційного, координаційного та навчального

осередків, сприяючи розвитку туризму та сприяючи стратегічному розвитку внутрішнього та міжнародного туризму [21, с. 169].

Важливим для практики нематеріальних форм культури є те, що вони не можуть бути відчужені або штучно повернуті до життя за допомогою презентації або показу поза рамками свого власного контексту. Тому важливий пошук «живих традицій», що виникли як творче новоутворення та підтримуються і передаються з покоління в покоління. Жива нематеріальна культурна спадщина завжди характеризується імпровізацією, варіацією і зміною, зокрема, її творчим використанням та змінами з боку молодих поколінь. Відповідно, збереження не повинно призводити до відторгнення нових імпульсів і до відмови від подальшого розвитку форм культури.

Варто зауважити, що збереження і утвердження культури кожного народу не є культурною самоізоляцією, оскільки культурна самобутність народів оновлюється і збагачується внаслідок контактів із традиціями і цінностями інших народів. Саме розумне поєднання з економічними складовими і туристичними інтересами успішно номінованої нематеріальної культурної спадщини залишається пріоритетом на довгострокову перспективу і в рамках даної Конвенції ЮНЕСКО [6].

Так, нематеріальна культурна спадщина акцентує увагу на збереженні традицій, їх передачі та привертанні уваги через аксіологічний підхід. Механізм «виходу» на туристичний ринок об'єктів НКС спрямовується на використання принципів ідентичності, локальності, автентичності, самобутності, історизму, спадковості, національної гідності та інших. Кожен ресурс представляє собою набір цінностей, які, поєднані з інструментами поширення та популяризації, створюють привабливий контекст для місцевого населення та подорожуючих.

Мандрівник, в свою чергу, прагне знайти для себе мотиваційні центри, розраховуючи на отримання комплексної туристичної послуги в зоні впливу НКС у стилі «етно». Це може включати об'єкти НКС, етносадиби, етнокухні, етномоди, етнодизайн, етносувеніри, етнопрактики та інше. Таким чином, всі

учасники ринкових етнокультурних відносин повинні володіти ознаками привабливості, виконуючи свої місії [11, с. 26].

Механізм формування туристичної привабливості елементів нематеріальної культурної спадщини (НКС) використовується через створення комплексу цінностей, який, спільно з маркетинговими засобами просування, створює привабливе оточення для місцевого населення та туристів. Важливу роль у реалізації заходів з охорони та просування НКС відіграють місцеві органи влади на територіях, де розташовані ці елементи. Громади виступають інтелектуальним та трудовим ресурсом для геопросторової промоції НКС, вирішуючи ключові питання у цьому контексті [11, с. 20].

Світовий досвід демонструє значні можливості реклами та позиціонування етнічних особливостей культурної спадщини того чи іншого народу, мотивуючи туристів до їх перегляду і відвідування. Україна тільки починає накопичувати досвід в цьому напрямку туристичної діяльності. Частина нематеріальної культури, особливо ремесла, сьогодні позиціонуються як джерело розвитку креативних індустрій, що, з одного боку, працює на підвищення іміджу країни. З іншої сторони, не має повного розуміння цього процесу в місцях побутування елементів НКС та в середовищі носіїв, для яких це звичайне життя – те, що завжди було й не викликало великого зацікавлення до відвідування. Необхідно шукати баланс, який без шкоди нематеріальній культурі принесе додаткові прибутки їх носіям, громадам, регіонам і країні [3, с. 22].

З огляду на досліджені матеріали, можна визначити перспективні напрями діяльності задля вдосконалення сфери використання нематеріальної культурної спадщини у галузі туризму:

- Вдосконалення централізованого реєстру для систематизації та документування нематеріальної культурної спадщини. Це допоможе зберегти та розповсюдити цінні традиції, обряди та ремесла.

- Залучення місцевого населення до розробки та реалізації туристичних програм. Забезпечення взаємодії та партнерства між громадами, туристичними операторами та владою.
- Використання інноваційних технологій для створення інтерактивного та привабливого туристичного досвіду.
- Надання фінансової підтримки та стимулювання для туристичних підприємств, які активно впроваджують елементи нематеріальної культурної спадщини в свої послуги.
- Розробка освітніх програм та навчання для туристичних операторів та гідів, які дозволять їм ефективно розповідати та пояснювати цінності нематеріальної спадщини туристам.
- Розміщення інформаційних центрів на ключових туристичних пунктах для надання інформації про нематеріальну культурну спадщину, включаючи розклади подій та важливі дані.
- Розвиток міжнародного партнерства та обміну досвідом між країнами для ефективного використання нематеріальної культурної спадщини в туризмі.
- Розробка та популяризація туристичних маршрутів, які акцентують увагу на нематеріальній культурній спадщині, створюючи унікальні та цікаві маршрути для відвідувачів.



## ВИСНОВКИ

Вивчення нематеріальної культурної спадщини України у контексті її використання як сучасного туристичного ресурсу виявило низку ключових аспектів, що підтверджують важливість та потенціал цього феномену для розвитку туризму.

Нематеріальна культурна спадщина (НКС) охоплює традиції, звичаї, знання, обряди, та інші культурні елементи, які відображають національну ідентичність та духовність українського народу. Ці елементи є не лише важливою частиною культурного життя України, але й мають потенціал для залучення туристів. Представлення НКС у Національному переліку та списку ЮНЕСКО «Шедеври усної та нематеріальної культурної спадщини людства» підтверджує її глобальне значення та потребу у збереженні.

Український досвід збереження НКС включає як державні, так і громадські ініціативи, спрямовані на документування, популяризацію та передачу традиційних знань і практик майбутнім поколінням. Значну роль відіграє залучення громад до процесів збереження НКС, а також використання сучасних технологій для документування та популяризації культурних практик.

Використання НКС як туристичного ресурсу демонструє успішні приклади як на місцевому, так і на національному рівнях. Включення елементів НКС у туристичні маршрути, організація фестивалів, майстер-класів, та інтерактивних виставок створює унікальні туристичні продукти, які приваблюють як внутрішніх, так і міжнародних туристів. Це сприяє збереженню та відродженню традицій, а також підтримує місцеві громади.

Інноваційні підходи, такі як цифровізація НКС, використання віртуальної реальності, та інтеграція НКС у креативні індустрії, відкривають нові можливості для розвитку туризму. Такі інновації дозволяють створювати нові формати культурного досвіду, підвищувати привабливість туристичних продуктів та залучати молодше покоління.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що нематеріальна культурна спадщина є важливим ресурсом для розвитку туризму в Україні. Інтеграція НКС у туристичні стратегії сприяє не лише збереженню культурних цінностей, але й економічному розвитку регіонів, підвищенню їхньої конкурентоспроможності на світовому ринку туристичних послуг. Важливо продовжувати розробляти нові підходи та впроваджувати інновації для подальшого використання НКС як ключового елементу туристичного потенціалу України.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 3D-моделі. Волинський краєзнавчий музей онлайн. Електронний ресурс. URL: [https://volynmuseum.com/online\\_museum/3d\\_models](https://volynmuseum.com/online_museum/3d_models). (дата звернення 16.05.2024)
2. Антоненко І. Державне регулювання просування туристичного продукту: міжнародний та вітчизняний досвід. *Інвестиції: практика і досвід*. 2013. № 21. С. 17–22. URL: [http://www.investplan.com.ua/pdf/21\\_2013/5.pdf](http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2013/5.pdf) (дата звернення 18.05.2024)
3. Безносюк І. Нематеріальна культурна спадщина та її потенціал у розробці інноваційного туристичного продукту. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2023. № 9. С. 20–29. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/tourism/article/view/1458/1372>. (дата звернення 20.05.2024)
4. Божко Л. Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України. *Культура України*. 2011. Вип. 32. URL: <https://infotour.in.ua/bozhko.htm>. (дата звернення 22.05.2024)
5. Борінштейн Є. Вплив релігії на трансформаційні процеси в сучасному українському суспільстві. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2014. С. 23–30. URL: [http://www.apfs.nuoua.od.ua/archive/1\\_2014/6.pdf](http://www.apfs.nuoua.od.ua/archive/1_2014/6.pdf). (дата звернення 26.05.2024)
6. Босик З. Діяльність обласних центрів народної творчості щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини України. *Імплементція Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини: підсумки та перспективи*: Зб. наук. праць за матеріалами II Всеукраїнської наук.-практ. Конф. (Київ, 16 грудня 2016 р.). К. : НАКККМ, 2016. С. 23–35. URL: [https://uccs.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/ich\\_16.12.2016\\_.pdf](https://uccs.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/ich_16.12.2016_.pdf). (дата звернення 26.05.2024)
7. Босик З. Нематеріальна культурна спадщина України в контексті суспільного розвитку та культурної політики держави. *Вісник Національної*

*академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2015. № 2. С. 35–39. URL: <http://surl.li/ujumd> (дата звернення 22.05.2024)

8. Виявлення та облік елементів нематеріальної культурної спадщини у громадах. Волинський обласний науково-методичний центр культури. 2 червня 2022. Електронний ресурс. URL: [http://www.nmck-volyn.com.ua/video\\_detail.php?id=843](http://www.nmck-volyn.com.ua/video_detail.php?id=843). (дата звернення 25.05.2024)

9. Від Руданського до Жадана: як музиканти популяризують українську поезію. *Жар. Info.* 20 січня 2023. Електронний ресурс. URL: <https://zhar.org.ua/vid-rudanskogo-do-zhadana-yak-muzykanty-populyaryzuyut-ukrayinsku-poeziyu/>. (дата звернення 28.05.2024)

10. Волошин Ю., Єпіфанов О. Міжнародно-правові стандарти в сфері охорони культурної спадщини та їх імплементація у національне законодавство держав. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2019. № 2. С. 35–41. URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/1389>. (дата звернення 29.05.2024)

11. Гаврилюк А. Атрактивні ресурси нематеріальної культурної спадщини: українські реалії. *Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: Український центр культурних досліджень, 2016. С. 41–47.

12. Гаврилюк А. Атрактивність нематеріальної культурної спадщини України: туризмознавчий аспект. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв.* 2018. Вип. 1. С. 18–28. URL: <http://tourism.knukim.edu.ua/article/view/150231/159886>. (дата звернення 02.06.2024)

13. Глосарій нематеріальної культурної спадщини. *Український центр культурних досліджень*. Електронний ресурс. URL: <https://uccs.org.ua/hlosarij-nks-2/>. (дата звернення 23.05.2024)

14. Грипич С. Книжкова культура як складова сучасної духовної культури. *Вісник Книжкової Палати.* 2012. Вип. 1. С. 4. URL: <http://surl.li/ujunh> (дата звернення 23.04.2024)

15. Гуцол А. Інноваційні технології в туризмі: навч. посіб. 2015. 343 с. URL: <http://surl.li/ujunn> (дата звернення 20.05.2024)
16. Давиденко І. Культурно-історична спадщина як основна складова розвитку культурного туризму в Україні. *International scientific conference The global competitive environment: development of modern social and economic systems*, April 21, 2017. С. 20–22. URL: <http://surl.li/ujunr> (дата звернення 27.05.2024)
17. Данилевська М. Мистецтво як складова частина духовної культури сучасної студентської молоді. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2012. Вип. 2 (49). С. 43–50. URL: <http://surl.li/ujuny> (дата звернення 28.05.2024)
18. Джамала: «Ми постійно боремось за те, що ми взагалі існуємо». *Суспільне. Культура*. 24 серпня 2023. Електронний ресурс. URL: <https://susplne.media/culture/558105-dzamala-mi-postijno-boremos-za-te-so-mi-vzagali-isnuemo/>. (дата звернення 27.05.2024)
19. Донцов О. Картографування нематеріальної культурної спадщини України в інформаційному забезпеченні туризму. *Проблеми безперервної географічної освіти та картографії*. 2018. Вип. 28. С. 4–10. URL: [https://goik.univer.kharkov.ua/wp-content/files/issue\\_28/28\\_1.pdf](https://goik.univer.kharkov.ua/wp-content/files/issue_28/28_1.pdf). (дата звернення 17.05.2024)
20. Донченко В. Проблеми розвитку туризму в центральній Європі. *Розвиток бізнесу, економіки та підприємництва: виклики сьогодення*. 2023. С. 31–33. URL: <http://surl.li/ujuuf> (дата звернення 11.05.2024)
21. Дутчак О. Нематеріальна культурна спадщина ЮНЕСКО в Україні: перспективи використання в індустрії туризму. *Карпатський край*. 2017. Вип. 1. С. 165–170. URL: <http://surl.li/ujuuw> . (дата звернення 12.05.2024)
22. Заячківська Г. Сучасна концепція маркетингу міжнародних туристичних послуг: інтердисциплінарний підхід. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2013. № 2 (15). С. 106–113. URL: <http://surl.li/ujuvk> (дата звернення 12.05.2024).

23. Звонок А. Релігійна культура як складова духовної культури людства. *Гілея: науковий вісник*. 2013. Вип. 78. С. 193–196. URL: <http://surl.li/ujuw1> (дата звернення 14.05.2024).

24. Іванова Н. Посилення впливу громади на культурну політику міста. *Місьцеве самоврядування та регіональний розвиток в Україні*. 2012. Вип. 1. С. 17–18. URL: <http://surl.li/ujuxg> (дата звернення 23.05.2024)

25. Kalush Orchestra став амбасадором проєкту «Збережіть українську культуру». *Укрінформ*. 3 жовтня 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3584996-kalush-orchestra-stav-ambasadorom-proektu-zberezit-ukrainsku-kulturu.html>. (дата звернення 12.05.2024)

26. Клопотенко провів у Люксембурзі та Кельні звані вечери української кухні. *Comments.ua*. 16 травня 2022. URL: <https://society.comments.ua/>. (дата звернення 12.05.2024)

27. Кожушко С. Jerry Neil презентувала авторську шедрівку. *Новини.Live*. 22 грудня 2023. Електронний ресурс. URL: <https://showbiz.novyny.live/jerry-heil-prezentovala-avtorsku-shchedrivku-140029.html>. (дата звернення 22.05.2024)

28. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини: № 995\_d69 від 17.10.2003. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_d69#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text). (дата звернення 29.05.2024)

29. Корнієнко В.В. Історико-культурна спадщина та її використання в туристичній сфері України: Автореф. дис... канд. істор. наук: 07.00.01, Київ, 2008. 19 с.

30. Кравченко А., Пасека С. Досвід організації фестивального туризму в країнах Європи. *Туризм і гостинність: стан, проблеми, перспективи*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (18 травня 2023 р.), м. Черкаси, 2023. С. 80–83. URL: [https://eprints.cdu.edu.ua/5583/1/%D0%97%D0%B1%D0%B8%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA\\_%D0%A7%D0%9D%D0%A3\\_18.05.2023-80-83.pdf](https://eprints.cdu.edu.ua/5583/1/%D0%97%D0%B1%D0%B8%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A7%D0%9D%D0%A3_18.05.2023-80-83.pdf). (дата звернення 06.05.2024)

31. Крупенна І., Горбатюк Я. Вплив концепції сталого розвитку туризму на формування маркетингових стратегій туристичних компаній. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 2. Т. 2. С. 203–209. URL: [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/02/vknu-es-2022-n2t2304\\_32.pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/02/vknu-es-2022-n2t2304_32.pdf). (дата звернення 09.05.2024)
32. Кудерська Н., Кудерська І. Нематеріальна культурна спадщина України, її об'єкти (прояви). *Європейські перспективи*. 2015. Вип. 7. С. 59–67. URL: [evpe\\_2015\\_7\\_13.pdf](http://evpe.2015.7.13.pdf) (дата звернення 07.05.2024)
33. Ліманська О. Естетична складова календарної святково-обрядової традиції. *Вісник ХДАДМ*. 2008. Вип. 13. С. 68–76. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/had\\_2008\\_13\\_10.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/had_2008_13_10.pdf). (дата звернення 04.05.2024)
34. Майстер-клас з ліплення глиняного посуду. Програми екскурсій Волинського краєзнавчого музею. Електронний ресурс. URL: [https://volynmuseum.com/programs\\_excursions:mayster\\_klas\\_z\\_liplennya\\_glinyano\\_go\\_posudu](https://volynmuseum.com/programs_excursions:mayster_klas_z_liplennya_glinyano_go_posudu). (дата звернення 09.05.2024)
35. Москвяк Я. Діджиталізація як інструмент збереження нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні в умовах післявоєнного відновлення. *Development Service Industry Management*. 2023. Вип. 4. С. 21–28. URL: <https://dsim.khmnu.edu.ua/index.php/dsim/article/view/55/31>. (дата звернення 03.05.2024)
36. Музейна майстерня «Пташка». Програми екскурсій Волинського краєзнавчого музею. Електронний ресурс. URL: [https://volynmuseum.com/programs\\_excursions:muzeyna\\_maysternya\\_ptashka](https://volynmuseum.com/programs_excursions:muzeyna_maysternya_ptashka). (дата звернення 09.05.2024)
37. Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України. Ukrainian Centre for cultural research. URL: <https://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv/>. (дата звернення 02.05.2024).

38. Нематеріальна культурна спадщина – ресурс розвитку об'єднаних територіальних громад та малих міст України. Український центр культурних досліджень. 21 грудня 2021. URL: <https://uccs.org.ua/arkhiv-novyn/nematerialna-kulturna-spadshchyna-resurs-rozvytku-ob-iednanykh-terytorialnykh-hromad-ta-malykh-mist-ukrainy/>. (дата звернення 29.05.2024)
39. Нематеріальна культурна спадщина Волині. Волинський обласний науково-методичний центр культури. 30 березня 2022. URL: [http://www.nmck-volyn.com.ua/video\\_detail.php?id=810](http://www.nmck-volyn.com.ua/video_detail.php?id=810). (дата звернення 12.05.2024)
40. Нематеріальна культурна спадщина України: методична розробка. 2017. 48 с. URL: [https://uccs.org.ua/wp-content/uploads/bsk-pdf-manager/2018-08-17\\_2.pdf](https://uccs.org.ua/wp-content/uploads/bsk-pdf-manager/2018-08-17_2.pdf). (дата звернення 09.04.2024)
41. Немцова Л. Сучасне мистецтво як складова культурної глобалізації. *Baltia Publishing*. 2021. С. 96–100. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/150/4458/9396-1>. (дата звернення 09.04.2024)
42. Ніколайчук О. Політика туристичного брендингу для просування національного туристичного продукту: досвід країн центрально-східної Європи. *Галицький економічний вісник*. 2020. Вип. 2 (63). С. 64–77. URL: [http://elibrary.donnuet.edu.ua/2105/1/Nikolaichuk\\_article%202\\_2020.pdf](http://elibrary.donnuet.edu.ua/2105/1/Nikolaichuk_article%202_2020.pdf). (дата звернення 19.04.2024)
43. Онлайн-виставки. Волинський краєзнавчий музей онлайн. Електронний ресурс. URL: [https://volynmuseum.com/online\\_museum/exhibitions](https://volynmuseum.com/online_museum/exhibitions). (дата звернення 09.05.2024)
44. Онлайн-пазли. Волинський краєзнавчий музей онлайн. Електронний ресурс URL: [https://volynmuseum.com/online\\_museum/puzzles](https://volynmuseum.com/online_museum/puzzles). (дата звернення 09.05.2024)
45. Парфіненко А. Культурний туризм як чинник соціально-економічного розвитку територій. *Вісник Львівського університету*. Серія географічна. 2013. Вип. 43. Ч. 1. С. 233–242. URL: <http://surl.li/ujuzt> . (дата звернення 09.04.2024)



46. Пилипенко Д., Головка В. Особливості розвитку туризму у європейських країнах. *Актуальні проблеми економіки*. 2021. С. 75. URL: [https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33988/Pylypenko\\_Holovko.pdf?sequence=1](https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33988/Pylypenko_Holovko.pdf?sequence=1). (дата звернення 10.05.2024)

47. Пількевич В. Політика ЮНЕСКО в сфері культури. *Європейські історичні студії*. 2015. Вип. 1. С. 190–199. URL: [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbu/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/eis\\_2015\\_1\\_15.pdf](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/eis_2015_1_15.pdf). (дата звернення 03.05.2024)

48. Поворознюк І. Перспективи розвитку європейського ринку туристичних послуг. *Інвестиції: практика і досвід*. 2015. № 2. С. 27–30. URL: [http://www.investplan.com.ua/pdf/2\\_2015/7.pdf](http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2015/7.pdf). (дата звернення 02.05.2024)

49. Погорелова І. Культурна спадщина як складова культурної політики Європейського Союзу. *Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Туристичний бізнес: сучасні тренди та стратегії розвитку»*, КНЕУ, 16 березня 2018 р. 2018. С. 152–157. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197275203.pdf>. (дата звернення 10.05.2024)

50. Пономаренко П. Сучасні народні ремесла. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2013. С. 126–129. URL: [https://dspace.lgpu.org/bitstream/123456789/412/1/%E2%84%96%201\\_2013\\_%D0%9F%D0%9D\\_%D1%87%202.pdf#page=127](https://dspace.lgpu.org/bitstream/123456789/412/1/%E2%84%96%201_2013_%D0%9F%D0%9D_%D1%87%202.pdf#page=127). (дата звернення 01.05.2024)

51. Про затвердження Порядку ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України: Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України № 449 від 25.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1718-23#n7>. (дата звернення 09.05.2024)

52. Семенюк С. Народні традиції та звичаї як складова національної самобутності: педагогічний аспект. *Зростаюча особистість у смислоціннісних образах*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15 грудня 2020 р.). Івано-Франківськ: «НАІР», 2020. С. 196–200. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725352/1/%D0%97%D0%B1%D1%80%D0%BD%D0%B8%>

[D0%BA %D1%82%D0%B5%D0%B7 %D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84. I %D0%9F%D0%92 2020.pdf#page=196](#). (дата звернення 04.05.2024)

53. Серета Н. Стратегічна спрямованість туристичної індустрії. *Економіка, менеджмент та бізнес-адміністрування в системі транскордонного співробітництва*: матеріали І Міжнародної європейської науково-практичної конференції. 2020. С. 40–41. URL: <http://surl.li/ujvaq> (дата звернення 04.05.2024)

54. Скрипка організовує народне караоке. *Українська правда*. 21 серпня 2008. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2008/08/21/7280/>. (дата звернення 24.05.2024)

55. Скрипник Г. Українська культура як джерело державного самоствердження нації. *Музейний збірник*. 2008. С. 3–8. URL: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/20571/01-Skrypnyk.pdf>. (дата звернення 27.05.2024)

56. Театр, лекції та книжки: як українки за кордоном просувають рідну культуру. *Рубрика медіарішень: все по полицках*. 7 березня 2023. URL: <https://rubryka.com/article/ukrainian-culture-abroad/>. (дата звернення 04.05.2024)

57. Терес Н. Міжнародна охорона нематеріальної культурної спадщини: світовий та український досвід. *Етнічна історія народів Європи*. 2011. Вип. 36. С. 58–63. URL: [http://www.irbis-nbuu.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuu/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/eine\\_2011\\_36\\_12.pdf](http://www.irbis-nbuu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/eine_2011_36_12.pdf). (дата звернення 04.04.2024)

58. Томенко М., Харчук О. До питання співпраці України з ЮНЕСКО у сфері захисту культурної, природної та нематеріальної спадщини. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*: науковий журнал. 2023. № 1. С. 232–242. URL: [https://www.journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/view/hspe\\_dagog14%281%29.2023.232-242](https://www.journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/view/hspe_dagog14%281%29.2023.232-242). (дата звернення 24.05.2024)

59. Тормахова А. Культурне мапування як інструмент аналітики стратегій трансформації міста. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2021. Вип. 21. С. 61–65. URL: <https://visnyk->

[culturology.mdu.in.ua/ARHIV-uk/21/21\\_vypusk\\_2021.pdf#page=61](http://culturology.mdu.in.ua/ARHIV-uk/21/21_vypusk_2021.pdf#page=61). (дата звернення 23.05.2024)

60. Фастовець О. Туризм до об'єктів спадщини як ініціатива року культурної спадщини в Європі. *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні»*: Збірник тез доповідей (I частина). Миколаїв: ВП «Миколаївська філія КНУКіМ», 2018. С. 172–175. URL: [https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2692/kultura\\_2018\\_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2692/kultura_2018_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y). (дата звернення 02.05.2024)

61. Чорна Н. Нематеріальна культурна спадщина як туристичний ресурс. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 59. С. 29–33. URL: [http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/59\\_2021/7.pdf](http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/59_2021/7.pdf). (дата звернення 14.05.2024)

62. Яцун Л., Батаєва К. Шляхи відродження кулінарної спадщини українського народу. *Економічна стратегія і перспективи розвитку торгівлі і послуг*. 2010. Вип. 1. С. 681–687. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/esprstp\\_2010\\_1\\_97.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/esprstp_2010_1_97.pdf). (дата звернення 04.05.2024)

63. Ana M. I. Tourism industry in the new member states. Key countries and destinations. *Management & Marketing. Challenges for the Knowledge Society*. 2018. Vol. 13. No. 1. P. 812–830.

64. Baseline Report on the Integration of Sustainable Consumption and Production Patterns into Tourism Policies. May 2019. 118 p. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420605>. (дата звернення 08.05.2024)

65. Ethics and Intangible Cultural Heritage. UNESCO. Intangible Cultural Heritage. URL: <https://ich.unesco.org/en/ethics-and-ich-00866>. (дата звернення 04.05.2024)

66. Operational Directives for the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Heritage. UNESCO. Intangible Cultural Heritage. URL: <https://ich.unesco.org/en/directives>. (дата звернення 06.05.2024)

## ДОДАТКИ

## Додаток А

ЕЛЕМЕНТИ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ, ВКЛЮЧЕНІ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕРЕЛІКУ ЕЛЕМЕНТІВ НКС УКРАЇНИ	
1.	Традиція Косівської мальованої кераміки
2.	Кролевецьке переборне ткацтво
3.	Опішнянська кераміка
4.	Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX – XXI ст.
5.	Козацькі пісні Дніпропетровщини
6.	Пісенна традиція села Лука Києво-Святошинського району Київської області
7.	Технологія виконання вишивки «білим по білому» селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області
8.	Традиції рослинного килимарства селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області
9.	Орнек – кримськотатарський орнамент та знання про нього
10.	Традиція орнаментального розпису бубнівської кераміки
11.	Бортництво
12.	Традиція гуцульської писанки
13.	Традиція приготування ет аяклак (караїмський пиріжок з м'ясом). Досвід караїмів Мелітополя
14.	Традиція обряду «Водіння Куста» у селі Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області
15.	Традиція декоративного розпису села Самчики
16.	Олешнянське гончарство Чернігівщини
17.	Художнє дереворізьблення Чернігівщини
18.	Гуцульська коляда та плеси Верховинського району Івано-Франківської області
19.	Звичай виконувати танець Аркан з Ковалівкою в Печеніжинській ОТГ
20.	Мистецтво виготовлення звукової глиняної забавки «Валківський свищик»
21.	Технологія виготовлення «воскових» вінків на Вінниччині
22.	Культура приготування українського борщу
23.	Карпатське ліжникарство
24.	Борщівська народна вишивка
25.	Технологія створення клембівської сорочки «з квіткою»
26.	Великоднє гуляння «Водити Володара» в селі Розкошівка Теплицького району Вінницької області
27.	Традиція приготування яворівського пирога
28.	Створення об'ємної сферичної різдвяної зірки села Мацьковичі
29.	Знання і практики приготування сахновщинського короваю
30.	Традиційне харківське коцарство
31.	Новорічна традиція буковинського маланкування
32.	Особливості виконання клезмерської музики Подільського (Кодимського) району Одеської області

<b>33.</b> Різдвяний обряд «Мошу» (обряд чоловічої коляди)
<b>34.</b> Знання, вміння та практики, що стосуються приготування та споживання біляївської рибної юшки
<b>35.</b> Музей традиційного народного мистецтва як інтерактивний простір нематеріальної культурної спадщини Одещини
<b>36.</b> Міліна – знання, навички та звичаї
<b>37.</b> Метод будівництва «суха кладка»
<b>38.</b> Бузинник – десертна страва з бузини, традиції приготування та споживання
<b>39.</b> Традиція приготування обрядової страви «крупки» с. Мостове Андрушівської громади Житомирської області.
<b>40.</b> Мистецтво виготовлення яворівської дерев'яної забавки
<b>41.</b> Звичай і технологія приготування святкової та поминальної каші у місті Авдіївка Донецької області
<b>42.</b> Традиція лозоплетіння в с. Іза Хустського району
<b>43.</b> Міжнародний Різдвяний фестиваль «Коляда на Майзлях»
<b>44.</b> Гуцульська бриндзя
<b>45.</b> Культура приготування та споживання плацинди у селах долини річки Фрумушика
<b>46.</b> Українська писанка: традиція і мистецтво
<b>47.</b> Бортництво Київської області
<b>48.</b> Традиція соломоплетіння у Турійській громаді Волинської області
<b>49.</b> Практика та культурний контекст приготування «чіберек» та «янтик» – традиційних страв кримських татар
<b>50.</b> Сливовий леквар – традиція приготування та культура споживання на Закарпатті
<b>51.</b> Обряд «засівання з конем у селі Вістря Чортківського району Тернопільської області»
<b>52.</b> Традиційний обрядовий хліб Вінниччини
<b>53.</b> Кобзарство
<b>54.</b> Випікання весільних утят у селі Річки
<b>55.</b> Обряд приготування страви «Зелеківська зливанка»
<b>56.</b> Надсянська говірка на теренах Мостищини
<b>57.</b> Гуцульська боднарка
<b>58.</b> Мистецтво виготовлення глинянського візерункового текстилю
<b>59.</b> Буковинська та бессарабська тайстра: традиції виготовлення та побутування
<b>60.</b> Практика з охорони горюнської культури «Музеєм горюнської культури» в селі Нова Слобода Конотопського району Сумської області
<b>61.</b> Поліська дудка-викрутка: традиції виготовлення та гри
<b>62.</b> Традиція приготування та споживання обрядових хлібів до Дня Святого Георгія села Криничне
<b>63.</b> Обуховицьке ткацтво
<b>64.</b> Традиції рогозоплетіння
<b>65.</b> Традиція наряджання могильних хрестів на Рівненському Поліссі
<b>66.</b> Приготування української традиційної страви «Голубці»
<b>67.</b> Культура традиційного вівчарства Бессарабії та знання, пов'язані з ним

<b>68.</b> Традиція повіншування Василів у селі Липівка Рогатинської територіальної громади Івано – Франківської області
<b>69.</b> Буковинське поминальне деревце з дарами
<b>70.</b> Традиційне ремесло бджільництва у Сватівському районі Луганської області
<b>71.</b> Традиція гуцульського художнього дереворізьблення
<b>72.</b> Традиційний обряд Маланка с. Белелуя Івано-Франківської області
<b>73.</b> Традиційні жіночі прикраси із бісеру на Прикарпатті
<b>74.</b> Традиція і технологія вишивки жіночої сорочки на Гадяччині
<b>75.</b> Буковинський урочистий вінок з ковилою
<b>76.</b> Обряд приготування зливаної каші
<b>77.</b> Технологія приготування обрядового напою «Варена» в селі Боромля
<b>78.</b> Обряд «Гоніння гадюк»
<b>79.</b> Практика з охорони традиційних ремесел та народного мистецтва
<b>80.</b> Обряд заплітання весільної коси в селищі Білокуракине
<b>81.</b> Традиція і технологія виготовлення Обухівського «шитого» рушника
<b>82.</b> Пісні голубці з картоплею, традиція приготування та споживання
<b>83.</b> Традиційне свято «Міра»
<b>84.</b> Традиційне ткацтво у Камінь-Каширській громаді
<b>85.</b> Традиція Щедрого вечора в Україні
<b>86.</b> Традиція приготування сушки з фруктів у селах Охтирщини
<b>87.</b> Традиція травництва Старобільського краю
<b>88.</b> Коболчинська кераміка

Перелік об'єктів нематеріальної культурної спадщини України, внесених  
(запропонованих до номінації) до реєстру НКС ЮНЕСКО

***Вписані елементи:***

Петриківський декоративний розпис як явище українського орнаментального  
народного мистецтва (2013)

Козацькі пісні Дніпропетровщини (2016)

Традиція косівської мальованої кераміки (2019)

Орнек, кримськотатарський орнамент і знання про нього (2021)

Культура приготування українського борщу (2022)

***Поточні номінації:***

Писанка, українська традиція та мистецтво прикрашання яєць (2024)

Збереження практики кобзарства та традиції колісної ліри (2024)

***Файли, які очікують обробки з пріоритетом «О»:***

Техніка вишивки «біле по білому» м. Решетилівка Полтавської області (2024)



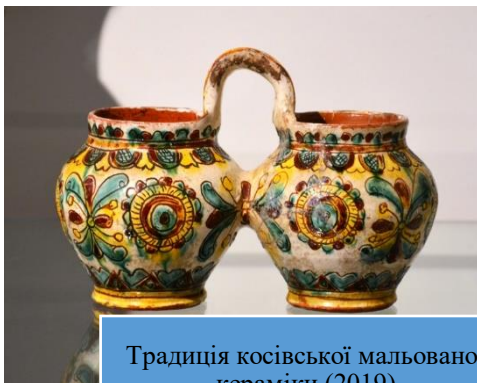
Додаток В



Петриківський декоративний розпис як явище українського орнаментального народного мистецтва (2013)



Козацькі пісні Дніпропетровщини (2016)



Традиція косівської мальованої кераміки (2019)



Орнек, кримськотатарський орнамент і знання про нього (2021)



Культура приготування українського борщу (2022)



Писанка, українська традиція та мистецтво прикрашання яєць (2024)



Збереження практики кобзарства та традиції колісної ліри (2024)



Техніка вишивки «біле по білому» м. Решетилівка Полтавської області (2024)

УЛЬ ПИСКУ  
ТАДЩИНИ